PIERWSZA ŁAWKA · ZESTAW KART PRACY (PODSTAWA 2026) · PRZYRODA · KLASA 6

Dział 6. Ziemia jako planeta: globus i klimaty świata

Globus i mapa świata (równik, południki, zwrotniki, koła podbiegunowe), położenie Polski, płyty litosfery, wulkany i trzęsienia ziemi, dno oceaniczne, strefy krajobrazowe świata, klimatogramy i turystyka, obieg wody w przyrodzie. Sześć kart pracy: teoria z przykładami, ćwiczenia, utrwalenie, zastosowanie i dwa równoległe sprawdziany – z pełnym kluczem odpowiedzi.

Karta	Temat	Zadania
1	**Ziemia jako planeta: globus i klimaty świata – najważniejsze wiadomości** Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka	5 zad. 17 pkt
2	**Ziemia jako planeta: globus i klimaty świata – ćwiczenia podstawowe** Sprawdzam, czy rozumiem podstawy	4 zad. 15 pkt
3	**Ziemia jako planeta: globus i klimaty świata – utrwalenie** Zadania o wyższym poziomie trudności	5 zad. 15 pkt
4	**Ziemia jako planeta: globus i klimaty świata – w praktyce** Tekst, źródło, doświadczenie lub sytuacja z życia	2 zad. 9 pkt
5	**Sprawdzian: Ziemia jako planeta: globus i klimaty świata – grupa A** 20 minut · 17 pkt	4 zad. 17 pkt
6	**Sprawdzian: Ziemia jako planeta: globus i klimaty świata – grupa B** 20 minut · 17 pkt	4 zad. 17 pkt

Jak korzystać z zestawu

- Karta 1 zawiera najważniejsze wiadomości i przykłady – od niej warto zacząć.
- Karty 2–4 to ćwiczenia podstawowe, utrwalenie oraz zastosowanie wiedzy w tekście, na źródle lub w sytuacji z życia.
- Karty 5 i 6 to równoległe sprawdziany (grupa A i grupa B) z tymi samymi typami zadań i tą samą punktacją – gotowe na lekcję.
- Każda karta mieści się na osobnych stronach i ma własną punktację – można ją wydrukować osobno jako pracę domową, kartkówkę lub zastępstwo.
- Klucz odpowiedzi do wszystkich kart znajduje się na końcu zestawu. Wersja DOCX pozwala dowolnie edytować zadania.

Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

Ziemia jako planeta: globus i klimaty świata – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka

KARTA 1/6

Imię i nazwisko: Data: Wynik: ..... / 17 pkt

Przypomnij sobie

- **Globus** to model Ziemi. **Równik** (0°) dzieli Ziemię na półkulę północną i południową. **Południki** łączą bieguny; **południk zerowy** (przechodzi przez Greenwich pod Londynem) i południk 180° dzielą Ziemię na półkulę wschodnią i zachodnią.
- **Zwrotniki** – Raka (ok. 23,5° na północ od równika) i Koziorożca (ok. 23,5° na południe) – wyznaczają obszar, nad którym Słońce może górować w zenicie. **Koła podbiegunowe** (ok. 66,5°) otaczają obszary, na których występują dzień polarny i noc polarna.
- **Polska** leży na półkuli północnej i wschodniej: na północ od równika i zwrotnika Raka, na południe od koła podbiegunowego północnego i na wschód od południka zerowego. Kontynenty: Europa, Azja, Afryka, Ameryka Północna, Ameryka Południowa, Australia, Antarktyda (Australię razem z wyspami Oceanii nazywamy częścią świata Australia i Oceania); oceany: Spokojny (największy), Atlantycki, Indyjski, Arktyczny, Południowy.
- **Płyty litosfery**: zewnętrzna skalna powłoka Ziemi jest podzielona na płyty, które przesuwają się o kilka centymetrów rocznie. Na ich granicach występują **trzęsienia ziemi i wulkany**. Płyty rozsuwają się na Islandii i w Wielkich Rowach Afrykańskich, zderzają się lub podsuwają pod siebie w Japonii (trzęsienia ziemi, tsunami) i w Himalajach (fałdowanie najwyższych gór świata).
- **Monitorowanie i przystosowanie**: sejsmografy rejestrują drgania, a czujniki mierzą temperaturę i gazy wulkanów oraz ruchy terenu. Mieszkańcy terenów zagrożonych budują domy odporne na wstrząsy, ćwiczą ewakuację i korzystają z systemów ostrzegania przed tsunami.
- **Dno oceaniczne**: przy lądach płytki **szelf**, dalej stromy **stok kontynentalny**, rozległe **równiny głębinowe**, podmorskie **grzbiety śródoceaniczne** i głębokie **rowy oceaniczne** (Rów Mariański – ok. 11 km). Organizmy głębinowe żyją w ciemności, zimnie i pod ogromnym ciśnieniem: często świecą (bioluminescencja), mają duże pyski i oczy albo są ślepe.
- **Strefy krajobrazowe świata** (od równika ku biegunom): wilgotny las równikowy, sawanna, pustynia gorąca, krajobraz śródziemnomorski, step, lasy liściaste i mieszane strefy umiarkowanej (Polska), tajga, tundra, pustynia lodowa. Przystosowania: kaktus i baobab gromadzą wodę, wielbłąd długo obywa się bez picia, lis polarny ma gęste futro i małe uszy, a fenek – duże uszy oddające ciepło. W wilgotnym lesie równikowym żyją m.in. goryle, a liany pną się po drzewach ku światłu; w tundrze żyją renifery, a rosną mchy i porosty, np. chrobotek. Człowiek wycina lasy równikowe, powoduje pustynnienie sawann i przyspiesza topnienie lodów.
- **Klimatogram** to wykres: słupki pokazują miesięczne sumy opadów (mm), a linia – średnie miesięczne temperatury (°C). W **klimacie śródziemnomorskim** lato jest gorące i suche, a zima łagodna i deszczowa; na **pobrzeżu Bałtyku** lato jest umiarkowanie ciepłe, zima chłodna, a opady występują przez cały rok. Klimat decyduje o tym, kiedy i gdzie jeździmy na wakacje; poza walorami przyrodniczymi (plaże, góry, parki narodowe) turystów przyciągają walory pozaprzyrodnicze (zabytki, muzea, festiwale).
- **Obieg wody**: woda paruje z oceanów, jezior i liści roślin, para skrapla się w chmurach, spada jako opad, a potem spływa po powierzchni lub wsiąka w glebę i wraca rzekami do mórz. Ocieplenie klimatu przyspiesza parowanie, sprzyja ulewom i długim suszom; betonowanie terenu, osuszanie mokradeł i

Ziemia jako planeta: globus i klimaty świata – ćwiczenia podstawowe

KARTA 2/6

Sprawdzam, czy rozumiem podstawy

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 15 pkt

Pamiętaj: granice płyt: wulkany i trzęsienia ziemi

1 **Oceń prawdziwość zdań.** ___ / 4 pkt

1. Równik dzieli Ziemię na półkulę wschodnią i zachodnią.	P	F
2. Himalaje powstały w wyniku zderzenia płyt litosfery.	P	F
3. W tundrze rosną wysokie lasy iglaste.	P	F
4. Susze w Polsce najczęściej dotykają środkowej części kraju, gdzie spada mało deszczu.	P	F

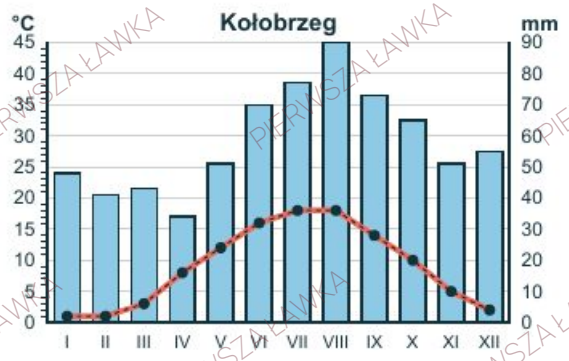
2 **Przyporządkuj organizmy do strefy krajobrazowej.** ___ / 6 pkt

wielbłąd renifer goryl kaktus porost chrobotek liana

pustynia gorąca	tundra	wilgotny las równikowy

3 **Wyjaśnij, dlaczego w Japonii buduje się domy na specjalnych, elastycznych fundamentach i regularnie ćwiczy ewakuację.** ___ / 3 pkt

4 **Odczytaj z klimatogramu Kołobrzegu średnią temperaturę lipca i stycznia i oblicz różnicę między nimi. Podaj też miesiąc, w którym spada najwięcej deszczu.** ___ / 2 pkt

Sprawdzian: Ziemia jako planeta: globus i klimaty świata – grupa A

KARTA 5/6

20 minut · 17 pkt

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 17 pkt

1 **Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.** ___ / 8 pkt

Islandia – wyspa ognia i lodu

Islandia leży na Grzbiecie Śródatlantyckim, w miejscu, w którym rozsuwają się dwie płyty litosfery: północnoamerykańska i eurazjatycka. Oddalają się one od siebie o około 2 cm na rok. Na wyspie jest ponad 30 czynnych systemów wulkanicznych i wiele gorących źródeł. Mieszkańcy ogrzewają domy wodą z gorących źródeł, a naukowcy stale mierzą drgania ziemi i skład gazów wulkanicznych.

Tekst własny

1.1 **Wyjaśnij, dlaczego na Islandii często występują wybuchy wulkanów i trzęsienia ziemi.** ___ / 3 pkt

1.2 **Oblicz, o ile centymetrów płyty oddalą się od siebie w ciągu 50 lat, i wyjaśnij, dlaczego ludzie nie zauważają tego ruchu na co dzień.** ___ / 3 pkt

1.3 **Podaj dwa sposoby, w jakie mieszkańcy Islandii wykorzystują aktywność wulkaniczną lub się przed nią chronią.** ___ / 2 pkt

2 **Oceń prawdziwość zdań.** ___ / 3 pkt

1. Zwrotnik Raka leży na półkuli północnej.	P	F
2. Tajga to strefa lasów liściastych z baobabami.	P	F
3. Rów Mariański jest najgłębszym znanym miejscem oceanu.	P	F

3 **Wyjaśnij, na czym polega obieg wody w przyrodzie. Wymień cztery jego etapy we właściwej kolejności, zaczynając od parowania.** ___ / 3 pkt

4 **Uzupełnij.** ___ / 3 pkt

1. Najdłuższy równoleżnik, dzielący Ziemię na półkulę północną i południową, to _____.
2. Strefa krajobrazowa z trawami i nielicznymi drzewami, np. baobabami, to _____.
3. Płytka, przybrzeżna część dna morskiego to _____.

Podgląd • Pierwsza Ławka

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Ziemia jako planeta: globus i klimaty świata – zestaw 6 kart pracy z kluczem, klasa 6 (nowa podstawa)

Podgląd pokazał 4 z 12 stron. Pełna wersja: 12 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Karta 1: Ziemia jako planeta: globus i klimaty świata – najważniejsze wiadomości – 5 zadań, 17 pkt
- Karta 2: Ziemia jako planeta: globus i klimaty świata – ćwiczenia podstawowe – 4 zadania, 15 pkt
- Karta 3: Ziemia jako planeta: globus i klimaty świata – utrwalenie – 5 zadań, 15 pkt
- Karta 4: Ziemia jako planeta: globus i klimaty świata – w praktyce – 2 zadania, 9 pkt
- Karta 5: Sprawdzian: Ziemia jako planeta: globus i klimaty świata – grupa A – 4 zadania, 17 pkt
- Karta 6: Sprawdzian: Ziemia jako planeta: globus i klimaty świata – grupa B – 4 zadania, 17 pkt
Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości i pokazuje przykłady z wyjaśnieniem.

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail
pierwszalawka.pl/material/przyroda-klasa-6-dzial-06-ziemia-jako-planeta-globus-i-klimaty-swiata-zestaw-nowa-po